Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. listopadu 1995, Fédération française des sociétés d'assurance, Société Paternelle-Vie, Union des assurances de Paris-Vie, Caisse d'assurance et de prévoyance mutuelle des agriculteurs proti Ministère de l'agliculture et de la pêche, věc C-244/94, Recueil 1995, s. I-4013[1]

Klíčová slova:

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Conseil d'Etat, Francie. Článek 85 a násl. Smlouvy o ES. Pojem „podnik". Organizace spravující dobrovolný doplňkový systém sociálního pojištění

Předmět:

O výkladu článku 85 a násl. Smlouvy o ES

Skutkové okolnosti:

(Část „Skutkové okolnosti" není převzata.)

Právní otázky:

1 Rozhodnutím ze dne 24. června 1994 došlým kanceláři Soudního dvora dne 9. září 1994 položila francouzská Conseil d'Etat podle článku 177 Smlouvy o ES předběžnou otázku o výkladu článku 85 a násl. Smlouvy o ES.

2 Tato otázka byla vznesena v rámci žaloby podané Fédération française des sociétés d'assurance, Société Paternelle-Vie, Union des assurances de Paris-Vie a Caisse d'assurance et de prévoyance mutuelle des agriculteurs na zrušení nařízení č. 90-1051 ze dne 26. listopadu 1990 o dobrovolném doplňkovém systému důchodového pojištění samostatně výdělečně činných zemědělců, zřízeném na základě článku 1122-7 code rural (zemědělský zákoník) (JORF ze dne 27. listopadu 1990, s. 14581, dále jen „nařízení č. 90-1051"), z důvodu překročení pravomoci.

3 Nařízení č. 90-1051 stanoví uspořádání a podmínky fungování doplňkového systému důchodového pojištění samostatně výdělečně činných zemědělců, který je financován dobrovolnými příspěvky odpočitatelnými od zdanitelného příjmu, přičemž tento systém byl zřízen zákonem č. 88-1202 ze dne 30. prosince 1988 o přizpůsobení zemědělských podniků hospodářskému a sociálnímu prostředí (JORF ze dne 31. prosince 1988, s. 16741).

4 Podle čl. 1 druhého pododstavce nařízení č. 90-1051 zajišťuje správu nového doplňkového systému Caisse nationale d'assurance vieillesse mutuelle agricole (Celostátní pokladna vzájemného důchodového pojištění zemědělců, dále jen „Cnavma") s podporou pokladen vzájemného sociálního pojištění zemědělců (dále jako „pokladny MSA"), působících na úrovni jednoho či více departementů.

5 Žalobkyně v původním řízení před Conseil d'Etat uplatňují, že přidělení monopolu nad správou dotčeného režimu pokladně Cnavma s podporou pokladen MSA a odpočitatelnost odvodů ve prospěch Cnavma od daňového základu znamenají, že pokladna Cnavma může na trhu se životním pojištěním a s produkty kapitálového a důchodového spoření zlikvidovat konkurenční pojišťovny. Nařízení č. 90-1051 je tedy v rozporu s článkem 85 a násl. Smlouvy.

[1] Jednací jazyk: francouzština

ISAP ISAP ISAP ISAP

6 Conseil d'Etat si nebyla jista výkladem práva Společenství, a proto se rozhodla přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru otázku, zda

„může být nezisková organizace, spravující systém důchodového pojištění, který je doplňkem základního povinného systému, je ze zákona dobrovolný a funguje dle zásady kapitálového financování v souladu s pravidly určenými orgány s nařizovací pravomocí, zejména co se týče členství, odvodů a dávek, chápána jako podnik ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy?"

7 Podle názoru francouzské vlády Cnavma, která se dne 1. ledna 1994 sloučila se dvěma ostatními ústředními dobrovolnými zemědělskými fondy, čímž vznikla jediná organizace, Caisse centrale de la mutualité sociale agricole (Ústřední pokladna vzájemného sociálního pojištění v zemědělství, dále jen „CCMSA"), není podnikem ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy. Tuto skutečnost se snaží prokázat připomenutím různých vlastností doplňkového důchodového systému pro samostatně výdělečně činné zemědělce, označovaného jako „Coreva", a vlastností organizace zajišťující správu uvedeného systému.

8 Za prvé, účel systému Coreva je sociální. Systém byl vytvořen na ochranu občanů, kteří mají ve srovnání s ostatními kategoriemi pracovníků nižší příjmy a vyšší věkový průměr a jejichž základní systém důchodového pojištění není dostačující, před nejrůznějšími riziky. Systém Coreva sice funguje na základě kapitálového, nikoli průběžného financování, to je ovšem zdůvodněno tím, že režim průběžného financování je proveditelný pouze v povinných systémech, neboť se opírá o zásadu solidarity mezi mnoha jednotlivci, což v projednávaném případě neplatí.

9 Za druhé, práva a povinnosti vyplývající ze vztahů mezi správcovskou organizací a pojištěnci se neřídí soukromoprávními smlouvami, nýbrž vycházejí z veřejnoprávního statutu, který nelze změnit z podnětu dotčených účastníků nebo podle jejich zájmů. Francouzská vláda v této souvislosti uvádí, že systém Coreva je zakotven v základním systému důchodového pojištění, že pokladny MSA si nemohou vybírat mezi osobami spadajícími do osobního a profesního rozsahu působnosti vymezeného článkem 1122-7 code rural, neboť se před vstupem do systému nevyžaduje vyplnění žádného dotazníku nebo lékařské zprávy, že odvody jsou úměrné příjmům z výdělečné činnosti a nesmějí překročit trojnásobek stropu stanoveného pro základní systém sociálního zabezpečení, tj. 4,5 % (popř. 7 %, což je zvýšený odvod volitelný na období pěti let) a že dávky jsou poskytovány v podobě starobních rent, nikdy v podobě kapitálu. Systém Coreva se od povinného zákonného systému fungujícího na základě průběžného financování liší pouze tím, že kupní cenu a hodnotu bodů za příspěvky do systému stanovuje správní rada CCMSA.

10 Za třetí, systém Coreva se zakládá na principu solidarity. Účastníci systému, kteří by z důvodu nemoci nebyli schopni platit odvody, mohou být zvláštní komisí zproštěni platby a odvody pak hradí fond sociální pomoci, který je financován z částek strhávaných z odvodů do doplňkového systému ve výši 0,5 % hrubých ročních odvodů. Dále mohou účastníci systém kdykoli opustit bez jakéhokoli postihu a získaná práva na důchod zůstávají dotyčnému v plném rozsahu. V případě předčasného úmrtí účastníka nebudou získané body vyplaceny dědicům, jak je tomu u životního pojištění nebo u penzijních fondů, nýbrž tyto prostředky zůstanou v systému a budou sloužit k valorizaci již vyplácených důchodů.

11 Za čtvrté, systém je spravován neziskovou organizací. Správu zajišťují dobrovolníci volení v souladu s podmínkami stanovenými článkem 1011 code rural, hospodaření

ISAP ISAP ISAP

systému podléhá společné kontrole ministerstev zemědělství a financí. Volné prostředky pokladen MSA navíc mohou být využity pouze k finančním investicím schváleným vyhláškou ze dne 27. února 1987, kterou se mění vyhláška ze dne 13. března 1973 o investicích, půjčkách a zápůjčkách pokladen vzájemného sociálního pojištění v zemědělství (JORF ze dne 16. dubna 1987, s. 4332). Náklady na správu systému jsou hrazeny ze zvláštního odvodu v mezích stanovených vyhláškou ministra zemědělství.

12 Vzhledem k výše uvedenému se francouzská vláda domnívá, že systém Coreva nemá konkurenční povahu a že organizace spravující systém splňuje veškeré podmínky, na jejichž základě Soudní dvůr dospěl k názoru, v rozsudku ze dne 17. února 1993, Poucet a Pistre (C-159/91 a C-160/91, Recueil, s. I-637), že organizace spravující takové systémy sociálního zabezpečení, jaké byly předmětem uvedených věcí, nejsou podniky ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy.

13 Francouzská vláda podpůrně uvádí, že přiznání výlučných práv pokladně CCMSA není v rozporu s článkem 90 Smlouvy o ES. Pouhý výkon takových práv totiž správci neumožňuje zneužívat dominantního postavení a nemůže ani vést ke vzniku situace, v níž by se tato organizace mohla takového zneužití dopustit.

14 Je namístě připomenout, že v kontextu práva hospodářské soutěže Soudní dvůr rozhodl, že pojem „podnik“ zahrnuje veškeré subjekty vyvíjející hospodářskou činnost bez ohledu na jejich právní status a způsob financování (viz zejména rozsudek ze dne 23. dubna 1991, Höfner a Elser, C-41/90, Recueil, s. I-1979, bod 21, a výše uvedený rozsudek Poucet a Pistre, bod 17).

15 Ve výše uvedeném rozsudku Poucet a Pistre navíc Soudní dvůr z tohoto pojmu vyloučil organizace spravující některé povinné systémy sociálního zabezpečení, zakládající se na principu solidarity. V systému nemocenského pojištění a pojištění pro případ mateřství, o nějž se jednalo, byly totiž dávky totožné pro všechny příjemce, zatímco odvody byly úměrné příjmům; v systému důchodového pojištění byly důchody financovány aktivními pracovníky; nárok na důchod stanovený zákonem navíc nebyl přímo úměrný odvodům uhrazeným do systému důchodového pojištění; systémy s rozpočtovým přebytkem se podílely na financování systémů se strukturálními finančními problémy. Tato solidarita nutně znamenala, že jednotlivé systémy musely být spravovány jedinou organizací a že členství v těchto systémech muselo být povinné.

16 Otázku, zda pojem „podnik“ ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy zahrnuje i takovou organizaci, která je předmětem žaloby v původním řízení, je tedy nutno posuzovat ve světle těchto okolností.

17 V této souvislosti je důležité nejprve poukázat na to, že účast v systému Coreva je dobrovolná, že tento systém funguje na bázi kapitálového financování a že dávky, které z něj vyplývají, závisejí výhradně na výši odvodů uhrazených poživateli důchodů a na finančních výsledcích investic, které učinil správce. CCMSA tedy vyvíjí hospodářskou činnost, čímž soutěží se společnostmi nabízejícími životní pojištění. Jak Komise správně připomněla, má-li si zemědělec, který si chce doplnit základní důchod, zvolit mezi CCMSA a některou pojišťovnou, vybere si řešení zaručující mu nejlepší investici.

18 Tuto kvalifikaci nemohou vyvrátit ani prvky solidarity obsažené v systému, ani ostatní vlastnosti, na něž poukazovala francouzská vláda.

ISAP ISAP ISAP

19 Za prvé, princip solidarity se v projednávaném případě projevuje tím, že odvody jsou nezávislé na riziku, že systém využívá prostředky získané z odvodů uhrazených účastníky, kteří předčasně zemřeli, že obsahuje mechanismus osvobození od platby odvodů v případě nemoci, a tím, že umožňuje dočasně pozastavit platby odvodů z důvodů souvisejících s hospodářskou situací podniku. Taková ustanovení již existují v některých skupinových životních pojištěních nebo do nich mohou být zahrnuta. Princip solidarity má v každém případě velmi omezený dopad, což vyplývá z dobrovolnosti účasti v systému. Za těchto okolností musí být činnost vyvíjená správcovskou organizací chápána jako hospodářská.

20 Dále je namístě uvést, že vzhledem k sociálním cílům, požadavkům na solidaritu jakož i dalším pravidlům uvedeným francouzskou vládou, zejména co se týče práv a povinností správcovské organizace a pojištěnců, statutu správcovské organizace a omezení, jež musí tato organizace dodržet při investování, by služba poskytovaná systémem Coreva skutečně mohla být méně konkurenceschopná ve srovnání s podobnými službami poskytovanými společnostmi, které nabízejí životní pojištění. Takováto omezení ovšem nebrání tomu, aby byla činnost CCMSA chápána jako činnost hospodářská. Bylo by třeba přezkoumat, zda se lze těchto omezení dovolávat například k odůvodnění výlučného práva organizace poskytovat důchodové pojištění, u nějž jsou odvody odpočitatelné od zdanitelného příjmu.

21 Konečně samotný fakt, že je CCMSA neziskovou organizací, nezbavuje její činnost hospodářské povahy, jelikož s přihlédnutím k vlastnostem zmíněným v bodě 17 může její činnost vést k chování, jež mají pravidla hospodářské soutěže postihovat.

22 Je proto třeba odpovědět vnitrostátnímu soudu tak, že nezisková organizace, spravující systém důchodového pojištění, který je doplňkem základního povinného systému, je založen zákonem jako dobrovolný a funguje dle zásady kapitálového financování v souladu s pravidly určenými orgány s nařizovací pravomocí, zejména co se týče členství, odvodů a dávek, je podnikem ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy.

K nákladům řízení

23 Výdaje vzniklé francouzské vládě a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

o otázce, kterou mu položila francouzská Conseil d'Etat rozhodnutím ze dne 24. června 1994, rozhodl takto:

Nezisková organizace, spravující systém důchodového pojištění, který je doplňkem základního povinného systému, je založen zákonem jako dobrovolný a funguje dle zásady kapitálového financování v souladu s pravidly určenými orgány s nařizovací pravomocí, zejména co se týče členství, odvodů a dávek, je podnikem ve smyslu článku 85 a násl. Smlouvy.

ISAP ISAP ISAP ISAP